

TIETOPAKETTI: SATAKUNNAN KANSALAIKESKUSTELU

Satakuntaliitto ja maakuntasuunnitelma

Satakuntaliitto on Satakunnan alueen kuntien yhteenliittymä. Maakuntaliiton lakisääteiset päätehtävät ovat alueiden kehittäminen ja alueiden käytön suunnittelu. Satakuntaliiton perussopimuksen mukaan liitto toimii Satakunnan maakunnan, kuntien ja asukkaiden eduksi kehittämis-, edunvalvonta-, tutkimus- ja suunnitteluorganisaationa.

Maakuntasuunnitelma on maakunnan pitkän aikavälin visio ja strategia, joka ohjaa maakuntakaavan sekä yksityiskohtaisemman maakuntaohjelman laadintaa. Maakuntasuunnitelmaan kirjataan maakunnan tavoiteltava kehitys ja kehittämisen keskeiset suunnitelmat. Vuoden 2050 maakuntasuunnitelman laatiminen on aloitettu kesällä 2019. Maakuntavaltuuston on määrä hyväksyä suunnitelma keväällä 2021.

Satakunnan kansalaiskeskustelussa vaikutetaan maakuntasuunnitelman laadintaan. Tähän tietopakettiin on koottu joitakin taustatietoja Satakunnan nykytilanteesta. Keskustelijat voivat halutessaan hankkia luotettavaa tietoa myös itsenäisesti. Tämän tietopaketin lopusta löytyy vinkkejä verkkolähteistä, joista tiedonetsinnän voi aloittaa.

Väestö ja kunnat

Vuoden 2019 lopussa Satakunnan väkiluku oli 216 752. Vuodesta 2018 väkiluku väheni 0,9 prosentilla eli 1 872 henkilöllä. Väkiluvun lasku on kiihtynyt viime vuosina laskeneen syntyvyyden sekä Suomen sisäisen muuton seurauksena. Etenkin nuorten, alle 35-vuotiaiden muutto Satakunnasta muualle Suomeen on kiihtynyt 2010-luvulla. Maakunnasta muutetaan etenkin koulutuksen ja työn perässä.

Vuoteen 2040 ulottuva väestöennuste ennakoii maakunnan väestön vähenevän rajusti; suurinta väestönmäärän pudotus on Pohjois-Satakunnan seutukunnassa, mutta kaksi muutakin seutukuntaa jäävät muuttotappiolle. Myös nettosyntyvyys on miinusella, mikä on merkittävä tekijä väestöennusteessa. Maahanmuuton määrä Satakuntaan on kasvanut tasaisesti 2000-luvun aikana, mutta vuoden 2017 jälkeen se on kääntynyt laskuun. Koronakriisi näyttäisi hillinneen selvästi muuttotappiota ja se saattaa vaikuttaa muuttoliikkeeseen jatkossakin. Alla taulukkoon 1 on kuvattu maakunnan sekä koko Suomen väestöä kuvaavia tunnuslukuja.

Taulukko 1.

	Satakunta	Koko Suomi
Väestön keski-ikä	46,0 vuotta	43,2 vuotta
Alle 15-vuotiaiden osuus	14,5 %	15,8 %
Yli 65-vuotiaiden osuus	27,2 %	22,3 %
Vieraskielisten osuus	3,7 %	7,5 %

Satakunnassa on yhteensä 17 kuntaa, jotka muodostavat kolme seutukuntaa. Pohjois-Satakunnan seutukuntaan kuuluvat Honkajoki, Jämijärvi, Kankaanpää, Karvia ja Siikainen, joissa on yhteensä 18 424 asukasta. Porin seutukuntaan, jossa asuu 131 368 henkeä, kuuluvat Harjavalta, Huittinen, Kokemäki, Merikarvia, Nakkila, Pomarkku, Pori ja Ulvila. Rauman seutukunta koostuu neljästä kunnasta: Eura, Eurajoki, Rauma sekä Säkyliä; joissa on yhteensä 66 960 asukasta. Alla kuvassa 1 on nähtävillä Satakunnan kunnat sekä maakunnan keskeiset liikenneyhteydet.

Kuva 1

Satakunnan kuntien toimintakate (toiminnan tuotot - toiminnan kustannukset) asukasta kohden vuonna 2019 oli 5 701 € alijäämäinen. Alijäämää kertyi hieman enemmän kuin Suomessa keskimäärin (- 5 520 €/as.). Asukasta kohden kertyneet verotulot maakunnassa (3 917 €/as.) ovat alle koko Suomen keskiarvon (4 166 €/as.), vaikka keskimääräinen veroaste maakunnassa (20,4 %) on koko maata hieman korkeampi (19,9%). Valtionosuuksia asukasta kohden Satakunnan kunnat saavat enemmän (1 798 €/as.) kuin Suomessa keskimäärin (1 570 €/as.) mutta kuitenkin 6. vähiten kaikista maakunnista. Koko maan keskiarvoon (3 342 €/as.) suhteutettuna

Satakunnan kunnilla on vain vähän velkaa asukasta kohden (2 662 €/as.) ja maakunnan kuntien suhteellinen velkaantuneisuus (51,5%) on maakunnista kolmanneksi pienin.

Työ- ja elinkeinoelämä

Satakunnan työllisyysaste (15–64 v. työllisten osuus saman ikäisestä väestöstä) vuonna 2018 oli 71,3 %, kun se koko maassa oli 71,7 %. Työttömyysaste on kuitenkin vuodesta 2006 alkaen ollut pääsääntöisesti koko Suomen työttömyysastetta alhaisempi. Koronakriisiä edeltäneinä vuosina työttömyys on vähentynyt kaikissa ammattiryhmissä ja melkein kaikissa ikäluokissa. Vuosina 2018-2019 vain alle 30-vuotiaiden työttömyys on maakunnassa kasvussa. Myös pitkäaikaistyöttömien suhteellinen osuus on vähentynyt ja se on maan keskiarvon alapuolella. Yrittäjien osuus työllisistä (11,1% vuonna 2017) on puolestaan maan keskiarvoa (9,9%) korkeampi. Käytettävissä olevat tulot eli taloudellinen hyvinvointi jakautuu Satakunnassa hieman tasaisemmin kuin Suomessa keskimäärin.

Satakunta on teollisuuden palveluksessa olevalla henkilöstöllä mitaten Suomen teollisuusvaltaisimpia maakuntia. Erityisesti Rauman seudun työpaikkojen toimialarakenne on hyvin teollisuuspainotteinen, kun taas yhteiskunnallisten palveluiden (sosiaali- ja terveystaloudet, koulutus, julkishallinto jne.) osuus on muuta Satakuntaa sekä koko maata selvästi pienempi. Porin seudun työpaikkarakenne muistuttaa hyvin paljon maan keskiarvoa. Pohjois-Satakunnan erityispiirre on maa- ja metsätalouden koko maata selvästi suurempi osuus työpaikoista. Teollisuuspainotuksesta huolimatta maakunnan suurimmat yksittäiset työnantajat ovat julkisella puolella: Porin ja Rauman kaupungit, Satakunnan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä sekä Puolustusvoimat. Suurin yksityinen työllistäjä on Satakunnan Osuuskauppa.

Satakunnan teollisuus on erikoistunutta ja vientivetoista. Viennin arvo oli Tullin tilastojen mukaan sekä määrältään että asukasta kohti laskettuna vuonna 2018 neljänneksi suurin kaikista maakunnista. Vahvoja aloja ovat teknologiateollisuus (metallien jalostus, konepaja- ja meriteollisuus sekä metallituotteiden valmistus), elintarvike- ja pakkausteollisuus, metsäteollisuus ja energiantuotanto, kemianteollisuus, rakentaminen, cleantech sekä teollisuuden teknologiat ja palvelut. Lisäksi automaatio-, robotiikka- ja ICT- (tekoäly) alat kasvavat voimakkaasti. Muita kehittyviä aloja ovat mm. liike-elämän palvelut, hyvinvointiala sekä elämys-, kulttuuri- ja tapahtumapalvelut ja matkailu.

Terveys ja hyvinvointi

Satakunnan alue kuuluu yhdessä Vaasan ja Varsinais-Suomen kanssa Turun yliopistollisen keskussairaalan erityisvastuualueeseen. Satakunnan sairaanhoitopiiriin kuuluvat maakunnan 17 kuntaa. Satakunnan keskussairaala sijaitsee Porissa. Sairaanhoitopiirillä on terveydenhuollon toimintaa myös Harjavallassa, minkä lisäksi

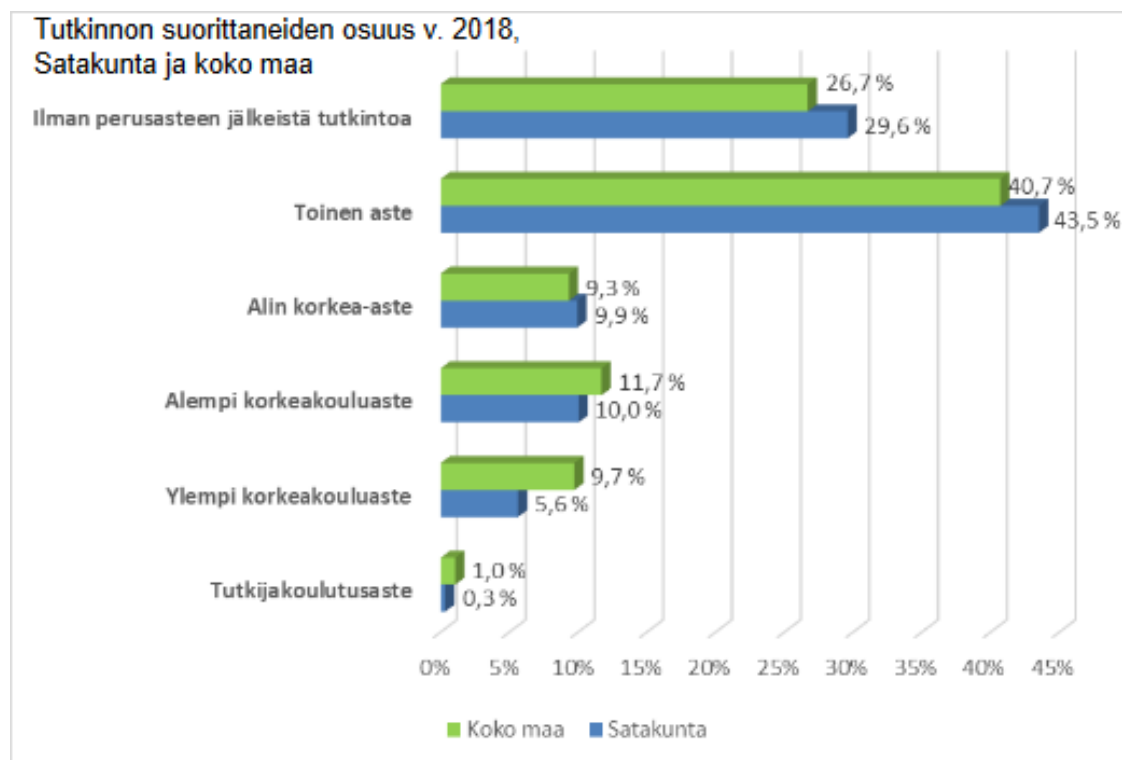
Rauman aluesairaala kuuluu sen toimintaan. Yhteensä Satakunnan alueella on 31 kuntien ja kuntayhtymien pyörittämää terveysasemaa.

Vuonna 2016 Satakunnan sosiaali- ja terveystoimen vuotuiset kustannukset olivat 3 402 euroa/asukas, mikä on noin neljä prosenttia korkeampi kuin maassa keskimäärin. Suurin osuus kustannuksista koituu erikoissairaanhoidosta sekä ikääntyneiden palveluista. Ikääntyneiden palveluihin kuluva osuus on Satakunnassa maan toiseksi suurin. Satakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon haasteena on myös kasvava pula henkilöstöstä, erityisesti lääkäreistä, psykologeista ja sosiaalityön asiantuntijoista. Väestön sairastavuus oli THL:n sairastavuusindeksin mukaan kuitenkin koko maan keskiarvoa alhaisempi, ja on muun maan tavoin ollut laskussa koko 2010-luvun.

Koulutus

Satakunnan aikuinen väestö on matalasti koulutettua paitsi muuhun maahan, myös muihin yliopistotomiin maakuntiin verrattuna (ks. kuvaaja 1 alla). Perusasteen jälkeisen koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden nuorten osuus on kuitenkin maan keskitasoa (n. 8%).

Kuvaaja 1

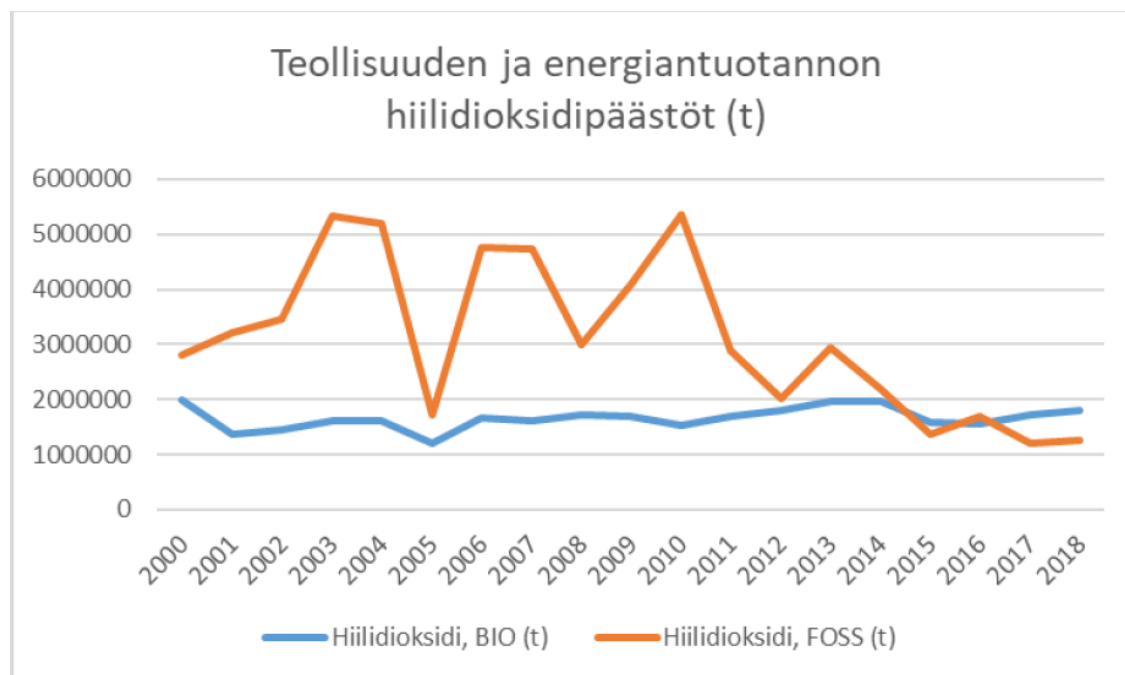

Satakunnassa ei ole omaa yliopistoa, mutta sekä Porissa että Raumalla on eri yliopistojen yksiköjä. Porin yliopistokeskuksessa on yksiköt Tampereen ja Turun yliopistoista. Raumalla toimii Turun yliopiston opettajankoulutuslaitos. Satakunnassa toimii kaksi ammattikorkeakoulua: Diakonia-ammattikorkeakoulu sekä Satakunnan ammattikorkeakoulu. Yhteensä maakunnassa on korkeakouluopiskelijoita n. 10 000.

Päästöt ja ympäristö

Erityisesti 2010-luvulla teollisuuden kasvihuonekaasupäästöt (FOSS) ovat vähentyneet Satakunnassa, kun taas bioperäisten hiilidioksidipäästöjen (BIO) taso on pysynyt melko vakaana (ks. kuvaaja 2 alla). Vaikuttavina tekijöinä ovat olleet kansalliset ja kansainväliset päästövähennystavoitteet, päästökauppajärjestelmä sekä lainsäädäntömuutokset.

Kuvaaja 2

Ilmastonmuutoksen havaittuja ja arvioituja vaikutuksia pohjoisessa Euroopassa ovat muun muassa lisääntyvät rankkasateet, suuremmat jokien virtaamat, tuhoisammat talvimyrskyt sekä lumen ja jään määrän väheneminen. Lämpötilan noustessa kasvukausi pitenee ja lämmitysenergiaa tarvitaan vähemmän, mutta toisaalta tuholaisien uhka kasvaa. Rannikko- ja merialueilla vaikutukset näkyvät muun muassa merenpinnan nousuna ja merien happamoitumisena sekä merieliöstön muutoksina.

Suomen noin 400 luontotyyppistä puolet (48 %) on arvioitu uhanalaisiksi koko maassa. Etelä-Suomessa uhanalaisten luontotyyppien osuus (59 %) on selvästi suurempi kuin Pohjois-Suomessa (32 %). Erittäin uhanalaisia ja vaarantuneita luontotyyppiryhmissä on eniten soiden, metsien ja Itämeren rannikon luontotyyppiryhmissä. Satakunnassa luonnonvarojen käyttö on ollut intensiivistä jo pitkään, esimerkiksi ojitus on vaikuttanut suoluontotyyppien uhanalaistumiseen. Satakunnassa soiden ojitusaste on yli 75 %.

Satakunnan metsistä on suojeltu vajaat viisi prosenttia, mikä on suunnilleen saman verran kuin muualla Etelä-Suomessa. Satakunnan rannikkovesien ekologinen tila vuonna 2019 on pääosin tyydyttävä tai välttävä. Sisävesistöjen, erityisesti jokien, tilanne on koko Suomeen verrattuna heikko. Pintavesien tilaa heikentää pääasiassa

vesien rehevöityminen, joka johtuu liiallisesta ravinnekuormituksesta. Hyvälaatuiset pohjavedet ovat Satakunnassa kuitenkin merkittävä luonnonvara.

Kulttuuriperintö

Satakunnan alueen asutus on saanut alkunsa varhaisella kivikaudella ja monet Kokemäenjokilaakson pelloista ovat olleet viljelyksessä rautakaudelta alkaen. Satakunnan maakunta on yksi Suomen keskiaikaisten linnaläänien mukaan määritellyistä historiallisista maakunnista, jossa oli jo keskiajalla kaksi kaupunkia (Uvila ja Rauma). Satakunnassa on ajallisesti monikerroksinen kulttuuriympäristö esihistoriallisen ajan muinaisjäännöksistä modernin arkkitehtuurin merkkiteoksiin. Suomen seitsemästä Unescon maailmanperintökohteesta kaksi, Sammallahtenmäen pronssikautinen rökkiöalue sekä Vanha-Rauma, sijaitsee Satakunnassa.

Lähteet sekä vinkkejä tiedonhakuun:

Alueelliset kehitysnäkymät, syksy 2019, Työ ja elinkeinoministeriön julkaisuja, 2019:52.

Climate change, impacts and vulnerability in Europe 2016. An indicator-based report.
Euroopan ympäristökeskus 2017

Kuntien taloudellisia tunnuskuja, Kuntaliitto [<https://www.kuntaliitto.fi/talous/kuntien-taloudellisia-tunnuslukuja>]

Maakuntasuunnitelma, Satakuntaliitto [satakuntaliitto.fi/maakuntasuunnitelma-2050]

Metsien suojelu, Luonnonvarakeskus. [<https://stat.luke.fi/metsien-suojelu/>]

Pintavesien ekologinen ja kemiallinen tila, Varsinais-Suomen ELY-keskus
[https://www.ymparisto.fi/fi-fi/vesi/pintavesien_tila]

Satakunnan aluekehityskatsaus 1/2019, Satakuntaliitto

Satakunnan korkeakoulut – Satakorkea, [<https://www.samk.fi/satakorkea/>]

Satakunta lukuina: Satakunnan toimintaympäristö-infograafeja väestöstä, aluetaloudesta, suhdannekehityksestä ja positiivisesta rakennemuutoksesta, Satakuntaliitto.

Sairastavuusindeksi, THL

Satamittari [<http://www.satamittari.fi/>]

Sosiaali- ja terveystalot, Satakunta. Terveystalot ja hyvinvoinnin laitos.

Suojelualueet, talousmetsien monimuotoisuuden suojelualueet ja luontoarvojen suojelua tukevat alueet maakunnittain 2019, Luonnonvarakeskuksen tilastotietokanta

Tunnuslukuja väestöstä alueittain 1990-2019, Tilastokeskuksen tietokannat.

Työpaikat toimialoittain 2016 vs 1995, Satamittari

[http://www.satamittari.fi/Ty%C3%B6paikat_toimialoittain_31.12.2012_ja_31.12.1995]
]